

Xasonboyev Bekzodjon Valijonovich

Chirchiq oliy tank qo'mondonlik muhandislik bilim yurti
Gumanitar fanlar kafedrası boshlig'ining o'rinbosari,
p.f.f.d. (PhD), dotsent
+998914596531

HARBIY TA'LIM JARAYONIDA INTERFAOL METODLARNI QO'LASH TA'LIM MAZMUNINING TARKIBIY QISMIDIR

Annotatsiya. Maqolada bugungi kunda harbiy ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llash, ta'lim oluvchilarning pedagogik texnologiya va pedagog mahoratini shakllantirishga oid bilim, ko'nikma va tajriba takomillashtirish, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydigan masalalar haqidagi mulohazalar tahliliga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, pedagogik texnologiyalar, AKT vositalari, axborot texnologiyalari.

Хасонбоев Бекзоджон Валижонович

*Заместитель начальника кафедры гуманитарных наук
Чирчикского высшего танкового командного инженерного
училища,
доктора философии по педагогическим наукам (PhD),
доцент*

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ В ПРОЦЕССЕ ВОЕННОЙ ПОДГОТОВКИ ОСТАЛЬНОЕ ЯВЛЯЕТСЯ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ЧАСТЬЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО СОДЕЖАНИЯ

Аннотация. В данной статье раскрыты вопросы применения в ходе учебного процесса интерактивных методов, инновационных, педагогических и информационных технологий, а также вопросы формирования и совершенствования у обучающихся знаний, навыков и опыта, обеспечивающих у них высокого педагогического мастерства.

Ключевые слова: инновационные технологии, интерактивные методы, педагогические технологии, средства ИКТ, информационные технологии.

Khasanboev Bekzodjon Valijonovich

*Deputy Head of the Faculty of Humanities, Doctor of
Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences*

INTERACTIVE METHODS IN THE PROCESS OF MILITARY TRAINING REMAINING IS A COMPONENT PART OF THE EDUCATIONAL CONTENT

Annotation. The article discusses the use of interactive methods, innovative technologies, pedagogical and information technologies in the educational process, knowledge, experience and interactive methods of pedagogical technologies and pedagogical skills in modern military education.

Keywords: innovative technologies, interactive methods, pedagogical technologies, IT tools, information technologies.

Hozirgi kunda harbiy ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan-kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda kursantlarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. Ta'lim beruvchi ustozlar esa bu jarayonda harbiy xizmatchining ruhiy rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchanlik, kreativ salohiyatini rivojlantirish vazifalarini bajaradi [1]. Ta'lim jarayonida kursantlar asosiy subyektga aylanadi. Shuning uchun harbiy ta'lim muassasalarida malakali ofitserlarni tayyorlashda zamonaviy o'qitish metodlari – interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalarning o'rni va roli benihoyat kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog mahoratga oid bilim, tajriba va interaktiv metodlar ta'lim oluvchilarni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi [2]. Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interfaol metodlardan to'liq foydalaniladi. Interfaol metodlar – bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib, ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi [3]. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va ta'lim oluvchilarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi. Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

kursantni mashg'ulot davomida befarq bo'lmaslikka, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbur etish;

kursantni o'quv jarayonida bilimga bo'lgan qiziqishlarining doimiy ravishda bo'lishini ta'minlashi;

kursantning bilimga bo'lgan qiziqishini mustaqil ravishda har bir masalaga ijodiy yondashgan holda kuchaytirishi;

pedagog va ta'lim oluvchining hamisha hamkorlikdagi faoliyatining tashkil etilishi. Pedagogik texnologiyalar masalalari, muammolarini o'rganayotgan ta'lim beruvchilar, ilmiy-tadqiqotchilar, amaliyotchilarning fikricha, pedagogik texnologiya – bu faqat axborot texnologiyasi bilan bog'liq hamda o'qitish jarayonida qo'llanishi zarur bo'lgan AKT, kompyuter, masofali o'qish, yoki turli xil texnikalardan foydalanish deb belgilanadi.

Bugungi kunda Oliy harbiy ta'lim muassasalarida mutaxassislik fanlaridan muammoli o'qitish jarayonida kursantning mustaqillik roli reproduktiv o'quv usullariga solishtirib qaraganda ancha samarali bo'ladi. Muammoli ta'limning maqsadi ham ular bilan ishlash jarayonida ta'lim-tarbiya masalalari, yuzaga kelgan muammo va savollariga javob qidirish, ularni hal etish yo'llari bilan yangi bilimlarni o'zlashtirishni, o'quvchi-kursantlar o'quv faoliyatida muammoli

vaziyatlarni vujudga keltirish va hal etish bo'yicha professor-o'qituvchilar ularda qiziqish uyg'ota olishidan iborat [4].

Pedagogik texnologiyaning eng asosiy negizi - bu ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchining belgilangan maqsaddan kafolatlangan natijaga hamkorlikda erishishlari tanlagan texnologiyalariga bog'liqligidadir, ya'ni o'qitish jarayonida, maqsad bo'yicha kafolatlangan natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lim texnologiyasi ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasida hamkorlik faoliyatini tashkil eta olsa, har ikkalasi ijobiy natijaga erisha olsa, o'quv jarayonida ta'lim oluvchilar mustaqil fikrlay olsalar, ijodiy ishlay olsalar, izlansalar, tahlil eta olsalar, o'zlari xulosa qila olsalar, o'zlariga, guruhga, guruh esa ularga baho bera olsa, ta'lim beruvchi esa ularning bunday faoliyatlari uchun imkoniyat va sharoit yarata olsa, anashular o'qitish jarayonining asosi hisoblanadi. Har bir mashg'ulot, mavzu, o'quv predmetining o'ziga xos texnologiyasi bor, ya'ni o'quv jarayonidagi pedagogik texnologiya – bu yakka tartibdagi jarayon bo'lib, u ta'lim oluvchining ehtiyojidan kelib chiqqan holda bir maqsadga yo'naltirilgan, oldindan loyihalashtirilgan va kafolatlangan natija berishiga qaratilgan pedagogik jarayondir. Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchining maqsadi natijaga erishishda qanday texnologiyani tanlashlari ular ixtiyorida, chunki har ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga erishishga qaratilgan, bunda ta'lim oluvchilarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi [5]. Shu bilan bir qatorda, o'qitish jarayonini oldindan loyihalashtirish zarur, bu jarayonda ta'lim beruvchi o'quv predmetining o'ziga xos tomonini, mavjud moddiy va ma'naviy shart-sharoitlarni, AKT vositalarini, eng asosiysi, ta'lim oluvchilarning imkoniyat va ehtiyojini hamda ularning hamkorlikdagi faoliyatini tashkil eta olish qobiliyatlarini hisobga olishi kerak. Shundagina kerakli va kafolatlangan natijaga erishish mumkin. Qisqa qilib aytganda, ta'lim oluvchini ta'limning markaziga olib chiqish kerak. Ta'lim beruvchi tomonidan har bir mashg'ulotni yaxlit holatda ko'ra bilish va uni tasavvur etish uchun bo'lajak mashg'ulot jarayonini loyihalashtirib olish kerak. Bunda ta'lim beruvchiga u tomonidan bo'lajak mashg'ulotning texnologik xaritasini tuzib olishi katta ahamiyatga egadir, chunki mashg'ulotning texnologik xaritasi har bir mavzu, har bir mashg'ulot uchun o'qitilayotgan predmet, fanning xususiyatidan, ta'lim oluvchilarning imkoniyati va ehtiyojidan kelib chiqqan holda tuziladi [6]. Bunday texnologik xaritani tuzish oson emas, chunki buning uchun ta'lim beruvchi pedagogika, psixologiya, xususiy metodika, pedagogik va axborot texnologiyalaridan xabardor bo'lishi, shuningdek, juda ko'p metod va usullarni bilish kerak bo'ladi. Har bir mashg'ulotning rang-barang, qiziqarli bo'lishi avvaldan puxta o'ylab tuzilgan mashg'ulotning loyihalashtirilgan texnologik xaritasiga bog'liq [7]. Ayniqsa, harbiy ta'lim muassasalarida mashg'ulotni loyihalash va yangi pedagogik texnologiyalar bilan olib borish juda ham muhim, negaki, tankchi yoki desantchi o'z kasbining mahoratli egasi bo'lishi ko'p jihatdan ularga saboq berayotgan harbiy pedagoglar bilimi va malakasiga ham bog'liqdir. Jumladan:

1 Harbiy xizmatda yuzaga kelgan muammolarni tahlil qilib fikr yuritish kursantlarning mustaqil aqliy faoliyatini rivojlantirishning muhim talablaridandir. Bunday fikr yuritish kursantni shu narsani anglay olmaganligini tushunib yetib, bu gapning ma'nosiga jiddiy ravishda e'tibor berishga, tafakkurini shakllantirishga qaratadi.

2. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida o'qitish jarayonida harbiy bilim va tafakkurni samarali, maqsadga muvofiq bo'lishi uchun uni o'quv jarayoni, o'quv-tarbiya ishlari asosining bir qismiga aylantirish zarur. Muammoli ta'lim yordamida esa bo'lajak ofitser kadrlarini tayyorlashda o'quv muammolari va mutaxassislik masalalarini yechishga tanqidiy yondashish,

harbiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil tarzda o'rganish mahoratini shakllantirishni tarbiyalaydi.

3. Innovatsion yondashuvlar asosida ta'lim kursantlar bilim tizimlari va aqliy hamda amaliy faoliyatlarida samarali o'zlashtirishga, tafakkurini shakllantirishga yordam beradi, o'zlashtirgan yangi bilimlaridan kelajakdagi vaziyatlarda unumli foydalana olishni, harbiy xizmat jarayonlarda muammolarini yecha bilish, mustaqil izlanishga o'rgatish, ijodiy tajribaga ega bo'lish va uni rivojlantirish, harbiy xizmat jarayonining vazifalarini tahlil qilish, harbiy vaziyatlardagi muammolarni aniqlash imkoniyatlarini ochib beradi[8]. Хулоса innovatsion yondashuvlar asosida oliy harbiy ta'lim muassasalarida harbiy kadrlarni kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali o'quv jarayonida kursantlarning tafakkurini shakllantirishga yo'naltirilgan ana shunday o'qitish ularga o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini rivojlantirish uchun yordam beradi. Bunday holatda ta'lim olish kursantlar tomonidan erishish lozim bo'lgan maqsad deb emas, balki o'z shaxsini rivojlantirish vositasi deb qabul qilinadi va so'zsiz mashg'ulotlar o'tish jarayonida ularning ta'lim olishga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri / Abu Nasr Forobiy. – T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti 1993.-2546.
2. Forobiy. Baxt-saodatga erishuv haqida /. Forobiy. Risolalar. – T.: Fan, 1975.-236 б.
3. Xayrullayev M. Forobiy ruhiy protsesslar va ta'lim -tarbiya to'g'risida / M.Xayrullayev. – T.: O'qituvchi, 1967.-256 б.
4. Ишмухамедов Р., Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар/ Р. Ишмухаммедов, М.Юлдашев.-Т.: “Нихол” нашриёти, 2013. -419 б.
5. Йўлдошев Ж., Усмонов С. Педагогик технология асослари / Ж.Йўлдошев.-Т.: “Ўқитувчи”, 2004. -289 б
6. Саъдиев Ш. Собиров Ю. Олим ва муаллимлар / Ш.Саъдиев, Ю.Т.Собиров .: “Шарк”,2017. – 231 б
7. Ибрагимова Г. Н, Интерфаол услублар тўплами / Г.Н.Ибрагимов. Низомий номидаги ТДПУ нашри. 2019.
8. Коменский Я.А. Дидактика / Я.А. Коменский. - Минск .: “Школа”, 2017. -269 б